

La freqüentació dels parcs naturals a Catalunya*

Josep Gordi i Serrat**

Résumé / Abstract / Resumen / Resum

Cet article présente une réflexion et plusieurs propositions concernant la fréquentation des parcs naturels en Catalogne. La base de celles-ci a été l'analyse des parcs existant actuellement en Catalogne mais aussi l'étude de la législation en Catalogne et en Espagne.

Bien que l'article se borne aux espaces naturels protégés, étant donné que les activités de loisir des populations concernent tous les milieux naturels, il faudrait développer leur aménagement à cause des répercussions sur tout l'environnement. On avance comme une solution possible l'établissement d'une hiérarchie des loisirs dans les sites naturels à trois niveaux: communal, départemental et national.

* * *

This article offers a series of reflections and proposals concerning the visitors usage of Catalonia's Natural Parks. The basis of these affirmations is the analysis of the parks which exist at the present in Catalonia, as well as the study of the current legislation in Catalonia and in Spain.

Although the article deals exclusively with protected natural areas, it must be remembered that people's recreational activities affect the entire natural environment. It is therefore necessary to extend planning to the impact of such activities in all natural areas. The author proposes as a possible solution a hierarchy of leisure zones in natural spaces, divided into three different levels: Municipal Parks, Regional Parks as well as Natural and National Parks.

* * *

Este artículo presenta una serie de reflexiones y sugerencias que giran en torno de la frecuentación en los parques naturales de Cataluña. El núcleo de

* Aquest article es fonamenta en la memòria de recerca del Master d'Estudis Regionals, Urbans i Metropolitans, dirigida per Gerda K. Priestley i presentada el setembre de 1991 en el Departament d'Economia Aplicada de la Universitat Autònoma de Barcelona.

** Estudi General de Girona.

estas afirmaciones se basa en el análisis de los parques que actualmente funcionan en Cataluña y en España.

El artículo se limita a las áreas naturales protegidas, pero como el ocio de la población es una actividad que afecta a todo el medio natural, es necesario extender la planificación de esta actividad sobre toda la naturaleza. Como una posible solución a este tema se presenta una jerarquía de espacios naturales que se divide en tres niveles, los parques municipales, los comarcales y los parques naturales y nacionales.

* * *

Aquest article presenta un seguit de reflexions i suggeriments sobre la freqüentació en els parcs naturals de Catalunya. La base d'aquestes afirmacions ha estat l'anàlisi dels parcs que actualment funcionen a Catalunya, així com l'estudi de la legislació a Catalunya i Espanya.

Encara que l'article es limita a les àrees naturals protegides, l'esbarjo de la població és una activitat que afecta tot el medi natural; en conseqüència, cal estendre la planificació d'aquesta activitat, ja que el seu impacte afecta tota la natura. Com a possible solució es presenta una jerarquia del lleure en els espais naturals que es divideix en tres nivells: els parcs municipals, els comarcals i els parcs naturals i nacionals.

INTRODUCCIÓ

Aquest article presenta un seguit de reflexions i suggeriments sobre la freqüentació turística en els parcs naturals. Aquestes afirmacions són resultat d'haver estudiat, al llarg del curs 1990-1991, els onze parcs relacionats en el Gràfic 2. El treball s'ha dut a terme mitjançant enquestes trameses a la Direcció del parc i visites personals sobre el terreny. Es tracta d'una temàtica complexa, ja que cerca l'equilibri entre la necessària protecció de certs espais naturals i el seu ús, entre d'altres possibilitats, com a àrea d'esbarjo de la població. Encara que l'estudi es limita a les àrees protegides, creiem que tant la conservació com l'esbarjo són dos temes presents en el conjunt del medi natural. Per tant, les àrees protegides no han de ser illes de natura, sinó zones modèliques de funcionament ecològic dins d'un marc general ben endreçat (Folch, 1991).

LA NECESSITAT D'UNA POLÍTICA UNITÀRIA

Un aspecte preliminar i evident és que cal una política unitària d'espais naturals protegits a Catalunya. Aquesta afirmació és resultat d'una realitat on la diversitat predomina per sobre de l'homogeneïtat, ja que existeixen tres institucions que actuen sobre els espais naturals protegits amb polítiques i pressupostos ben diferents: la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya. A més, dins la Generalitat els diferents parcs naturals estan inscrits en tres conselleries: Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, Departament d'Obres Públiques i Política Territorial i Departament de la Presidència.

Evidentment, amb un panorama com el descrit és difícil que existeixi una política global per a Catalunya, fet que des de fa anys denuncien diferents personalitats, com J. Ganyet (1982), que assenyalava l'absència d'objectius i de línies d'actuació general, com també una total descoordinació entre les diferents administracions, o X. Carceller (1991), que diu: «A Catalunya no existeix un model unitari de parc natural, per bé que la llei d'espais naturals estableix les bases de coherència suficients per a garantir l'existència d'un mínim denominador comú».

A més, les diferents institucions porten a terme polítiques i pressupostos ben diferents. D'una banda, la Generalitat encara ha de consolidar l'estructura bàsica de tots els seus parcs, per exemple, el parc del Cadí-Moixeró acaba d'obrir, a mitjan 1991, la seva seu o centre d'interpretació a Bagà, i d'altra, els parcs estan dirigits per equips de gestió, formats generalment per personal de la zona, sota les ordres del director del parc. La participació dels ens locals, de la resta d'administracions i fins i tot dels propietaris es duu a terme mitjançant les Juntes Rectores o Juntes de Protecció, que a la vegada tenen uns òrgans més reduïts i operatius anomenats Comissions Permanents.

En canvi, la Diputació de Barcelona, segons DEPANA (1989), no té molt present la conservació dels sistemes naturals i sembla que el seu gran objectiu sigui atreure con més visitants millor. D'altra banda, X. Carceller (1991) indica que la Diputació no té competències en matèries cinegètiques, forestals, mineres..., que estan en mans de diferents Departaments de la Generalitat i que aquest fet condiciona fortament la gestió dels parcs. Per intentar solucionar aquestes limitacions de competències han convertit l'adquisició de sòl en un objectiu prioritari. També destaca que el model organitzatiu del Servei de Parcs Naturals de la Diputació és molt centralitzat i no dóna possibilitat a una participació efectiva de les poblacions locals.

Si les polítiques sobre parcs són diferents, els diners que s'hi dediquen encara són escandalosament més contraposats, ja que mentre el 1988 la Diputació de Barcelona

(quatre parcs) tenia 584 milions de pressupost, la Generalitat (sis parcs) en destinava 301 milions, i el Patronat del Parc de Collserola 544 milions. Aquest fet significa greuges comparatius molt importants, ja que dins de la província de Barcelona es destinen més de 1000 milions anuals a la promoció, gestió i conservació dels parcs naturals; en canvi, a la resta de Catalunya només es dediquen al voltant de 300 milions, fet que implica un desequilibri pressupostari molt important, sobretot tenint present que les bones comunicacions permeten anar a visitar des de l'àrea metropolitana de Barcelona qualsevol dels parcs catalans en un dia. També es pot contrastar, tal com explica S. Vilanova (1990), que les dues conselleries que tenen cura d'espais naturals protegits dediquen, el 1991, a temes de medi ambient, 6117 milions; en canvi, l'Agència del Medi Ambient de la Junta d'Andalusia té un pressupost per al 1991 de 14.000 milions. De ben segur que el que convindria és que la recentment creada Conselleria del Medi Ambient es fes càrrec de tots els parcs impulsats per la Generalitat i s'iniciés un procés de traspàs de competències del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona cap a la Conselleria. Sobre aquest punt cal destacar que existeix un projecte de llei del govern català sobre les transferències de competències de les Diputacions Provincials a la Generalitat de Catalunya que si s'aprovés faria que la Generalitat rebés, entre d'altres competències, la dels parcs naturals. Aquest fet evitaria duplicitat d'esforços en campanyes institucionals de propaganda dels parcs, ja que, per exemple, la Diputació de Barcelona té una exposició titulada: «Coneguem els nostres parcs», i el Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca té una altra exposició itinerant titulada: «Parcs Naturals i Espais Protegits». També existiria una uniformitat de criteris, que evitaria conflictes entre administracions, com en el cas de l'embassament de Vallforners, al Montseny, ja que en aquest indret la Generalitat va construir un pantà malgrat ésser contrari a les normes que marca el Pla Especial que regeix el Parc Natural. Aquest litigi va acabar en els tribunals amb una sentència del Tribunal Suprem condemnatòria per l'activitat de la Generalitat.

A favor de l'existència d'un comandament únic sobre les qüestions mediambientals, que ha d'estar coordinada amb la de la resta de Departaments, s'hi han manifestat moltes persones, com R. Folch (1991). És urgent que la Conselleria de Medi Ambient assumeixi la política d'espais naturals protegits, tal com li correspon, els quals, segons DEPANA (1989), continuen patint agressions i tenint problemes per solucionar. També S. Vilanova (1990) indica que la degradació continua essent un perill en els parcs degut a les activitats agrícoles i al turisme, per citar només alguns d'aquests aspectes. Aquesta mateixa institució indica que primer de tot cal una millor dotació econòmica per poder fer front als problemes, i que en el cas de les reserves integrals o en les zones hiperfrequentades dels parcs caldria dur a terme una política de compra de sòl, com una possible solució als conflictes amb els propietaris.

EL CONCEPTE DE PARC NATURAL ALS PAÏSOS DE LA CEE

Pel que fa a aquest tema, encara que no hi ha un model únic, el que predomina a l'Europa comunitària és que els parcs naturals assumeixin una interacció home-natura com a eix fonamental de seu planejament, superant el marc estricte de la conservació per esdevenir instruments de promoció i desenvolupament de les àrees rurals. Aquesta definició coincideix amb el model de parc natural que predomina a Catalunya. Un altre element comú d'aquests parcs és el caràcter descentralitzat dels seus òrgans de gestió, fet que permet una major integració de les poblacions locals. A nivell concret, és interessant l'exemple anglès dels parcs no urbans, que tant es poden localitzar dins d'altres figures protectores com a prop de les ciutats, i que el seu objectiu és rebre una freqüentació intensa. En els cas d'estar situats dins de parcs nacionals serveixen per alleugerir la pressió de visitants a la resta del parc. Finalment (Gràfic 1), es presenta el nombre de parcs naturals d'alguns països —encara que en el cas d'Anglaterra i Gal·les són parcs nacionals— i el tant per cent de territori que ocupen. D'aquesta relació, malgrat que les diferències jurídiques i conceptuals entre països són molt notables, es pot destacar la diferència entre el tant per cent de territori ocupat a França i Anglaterra respecte d'Espanya i Catalunya.

APROXIMACIÓ A LA FREQUÈNCIACIÓ DELS PARCS DE CATALUNYA

Els fluxos de visitants cap a les àrees naturals protegides han augmentat molt en els darrers decennis, tant a Europa, on entre el 1960 i el 1980 s'ha triplicat la freqüentació dels parcs nacionals (G. Richez, 1987), com a Espanya i a Catalunya. Només cal tenir present els volums mitjans anuals de visitants dels parcs nacionals i naturals: a Itàlia sobrepassen el milió de persones, a França i Espanya estan per sobre de les 300.000 persones, i a Catalunya, sense tenir present Montserrat ni el Cadí-Moixeró, s'acosta al mig milió anual, encara que existeixen grans diferències

GRÀFIC 1

	Nombre de parcs	% de territori
França	25	7%
Anglaterra i Gal·les	10	9%
Itàlia	60	—
Estat espanyol	88	4%
Catalunya	11	4,68%

GRÀFIC 2

P.N. d'Aiguestortes	400.000	persones
P.N. del Delta de l'Ebre	100.000	"
P. N. de la Z. V. de la Garrotxa	100.000	"
P.N. dels Aiguamolls de l'Empordà	100.000	"
P.N. del Montseny	1.500.000	"
P.N. de Sant Llorenç	300.000	"
P. del Garraf	10.000	"
P. del Corredor-Montnegre	35.000	"
P. de Collserola	1.000.000	"

entre els parcs, tal com es demostra amb la presentació de les dades mitjanes de freqüentació (Gràfic 2), que són una aproximació a la realitat, ja que no existeixen dades fiables degut, entre d'altres motius, a la gran dificultat de control en les entrades al parc.

Aquestes xifres provenen de les respostes a les enquestes trameses i de les pròpies estimacions que fan els parcs en les seves memòries o en altres tipus de documents. No apareixen dades de Montserrat, ja que és molt difícil saber la gent que visita el monestir o el parc; tampoc no hi ha referències del parc natural del Cadí-Moixeró a causa de la manca d'equipaments i al gran nombre d'entrades que té el parc.

També seria important que els organismes que gestionen els parcs comprenguessin la necessitat d'elaborar estadístiques de freqüentació fiables, i per aconseguir-ho el millor seria instal·lar casetes informatives en els principals accessos, i portar un registre exhaustiu de visites en els centres d'informació i en altres equipaments. Tot plegat es podria completar amb enquestes en els indrets hiperfreqüentats sobre els hàbits dels visitants.

Efectes negatius de la freqüentació

Com a resultat de l'elevada freqüentació d'alguns parcs i de la incontrolada presència de visitants en altres, apareixen tot un seguit de problemes i conflictes que ara comentem.

1. El primer gran grup de conseqüències és el produït per l'accés i la circulació de vehicles privats a l'interior del parc, ja que normalment és del tot incontrolable i no existeixen gaires pistes tancades o d'ús exclusiu per al personal del parc o els propietaris. Tot plegat causa els efectes següents: atropellament d'animals i molèsties ocasionades sobre la fauna a causa del soroll, abocament de deixalles i, a vegades, runes, erosió...

2. En segon lloc trobem tots els efectes que provoquen l'alteració o degradació dels sistemes naturals com a resultat de les activitats dels visitants i que són els següents: destrucció de l'humus del sòl per la recol·lecció de bolets, molsa..., destrucció de la vegetació, abocament de deixalles, incendis, caça furtiva, contaminació de les aigües superficials, desaparició d'espècies animals i vegetals, etc.

Elements que cal tenir presents per controlar la freqüentació

Seguidament s'analitzen els principals aspectes que incideixen en els hàbits i comportaments de la població que freqüenta els parcs i es presenten suggeriments per evitar els efectes negatius abans esmentats.

1. La primera qüestió és la ubicació dels equipaments. La tendència a Europa és situar-los en la zona del pre-parc o en la perifèria, per tal d'orientar la gent i evitar una pressió de visitants indiscriminada.

A Catalunya han seguit aquest model bona part dels parcs gestionats per la Generalitat, com el parc nacional d'Aigüestortes, que té les dues oficines d'informació en els dos pobles més propers: Espot i Boí (Figura 1), encara que manté dues àrees de pàrquing dins del parc, amb tots els aspectes negatius que això comporta.

En canvi, els parcs impulsats per la Diputació de Barcelona tenen, per voluntat de la institució, bona part dels equipaments a l'interior del parc, fet que a vegades provoca efectes negatius, com en el cas del parc del Montseny (Figura 2), que té localitzats en la vall de Santa Fe —que és un dels indrets més valuosos del parc— un bon nombre d'equipaments: Escola de la Natura de Can Lleonart, Centre d'Interpretació de Can Casades, i d'altres serveis privats. Tot aquest conjunt d'aspectes ha col·laborat en el fet que aquest indret sigui un dels més visitats del parc, amb tot el que això comporta de degradació sobre els sistemes naturals.

D'altra banda, hi ha parcs en els quals es fa molt difícil situar els equipaments en la seva perifèria, ja que hi trobem nuclis urbans, com en la zona volcànica de la Garrotxa, o bé perquè el parc es troba fragmentat, com és el cas del Delta de l'Ebre (Figura 3).

2. També relacionat amb la localització dels equipaments, cal remarcar la necessitat que en els principals accessos existeixin casetes que funcionin els caps de setmana i durant la temporada estival, amb barrera si cal, per oferir als visitants una primera informació sobre les normes del parc i la situació dels equipaments.

A Catalunya aquest sistema només funciona en el parc nacional d'Aigüestortes, però molt possiblement també es podria endegar en altres parcs, com el del Montseny, on l'any 1990 ja va funcionar de forma experimental un control a la carretera de Palautordera en direcció cap a Collformic. En canvi, hi ha altres parcs on és molt difícil

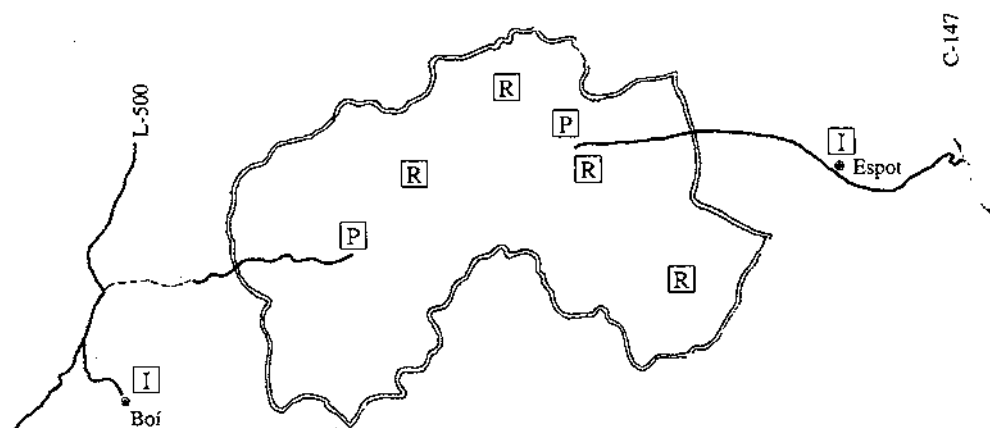

FIGURA 1
Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici.

———— Límit del parc; ——— Principals carreteres; - - - - - Pista forestal;
 [I] Centres d'informació; [P] Zona d'aparcament; [R] Refugis.

d'instal·lar-les, com és el cas del parc natural del Cadí-Moixeró, ja que té més de trenta possibles entrades de vehicles.

3. Un segon aspecte bàsic és la relació dels equipaments amb la xarxa viària, ja que, tal com indica J. Cals (1989), només una minoria dels visitants s'endinsen en el parc per realitzar excursions o per fer ús d'algun equipament per tal de conèixer els sistemes naturals o altres aspectes del parc. En conseqüència, la major part dels visitants només volen gaudir del paisatge a partir dels indrets on s'arriba amb cotxe. Com a resultat d'aquesta afirmació es presenten diverses qüestions:

- a) En primer lloc, cal una informació en la xarxa viària interior i en la zona perifèrica, molt entenedora per al conductor, i que l'orienti sobre els principals punts d'interès paisatgístic i de les zones d'equipaments.
- b) Caldria localitzar els principals equipaments, com zones d'aparcament i petites àrees de picnic o de jocs, en indrets que no presentin uns sistemes naturals fràgils i que estiguin preparats per rebre una pressió intensa.
- c) També caldria establir espais preparats per a un lleure intensiu i situats en el pre-parc o en zones òptimes dins del parc, per tal de fer disminuir la pressió de les àrees més freqüentades.

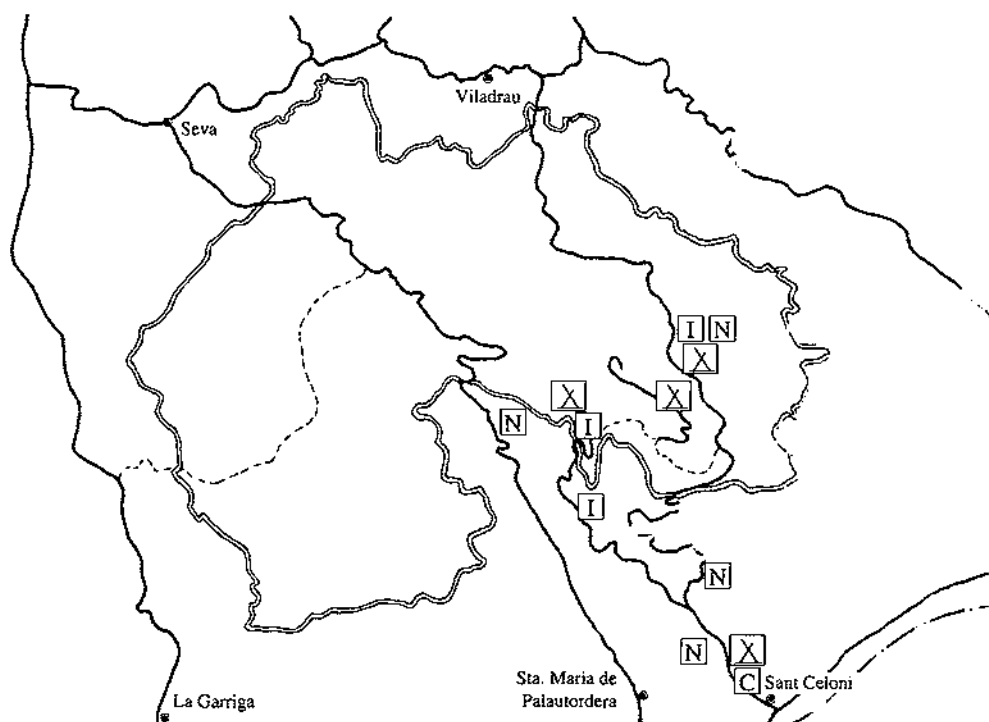

FIGURA 2
Parc Natural del Montseny.

- Límit del parc natural;
 Principals carreteres;
 Autopista A-7;
- Principals pistes;
 [I] Centres d'informació;
 [N] Escoles de la natura;
- [X] Àrees de càmping i d'acampada.

4. Un altre aspecte molt important és, sempre que sigui possible, diferenciar la xarxa viària de la dels camins i senders, tot limitant l'ús del cotxe a la primera i afavorint l'ús de la segona mitjançant els itineraris senyalitzats per anar passejant o amb bicicleta. Per afavorir aquests aspectes cal assenyalar sobre el terreny itineraris de diversa durada i interès paisatgístic, tot diferenciant-los amb colors i indicant els topònims per on es passa. Aquests itineraris es poden completar amb miradors, que poden tenir plafons orientatius sobre el relleu, la geologia o la vegetació. A més, caldria completar tot això amb guies escrites.

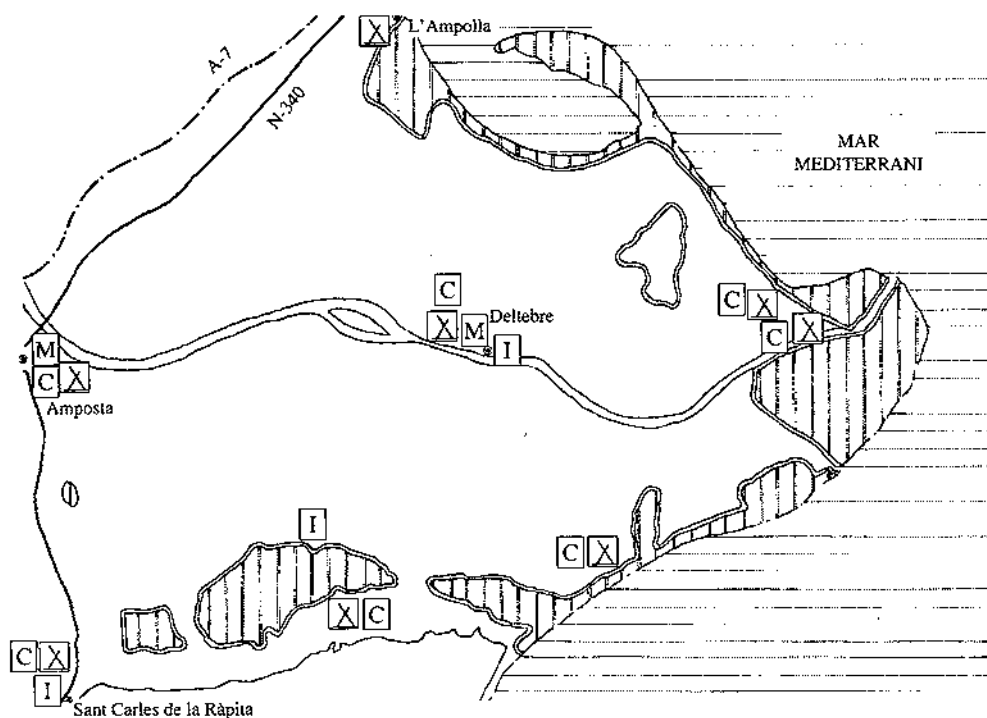
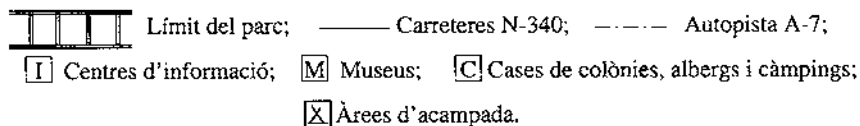

FIGURA 3
Parc Natural del Delta de l'Ebre.

5. També cal extremar la vigilància, sobretot on els sistemes naturals són més fràgils, tant d'incendis, mitjançant torres de guaita i amb una ràpida connexió amb els parcs de bombers, com per evitar els efectes negatius de la freqüentació.

Com que el paisatge és una acumulació d'informació, cal afavorir tots aquells mecanismes que possibilitin un millor coneixement del parc. Sobre aquest aspecte els parcs de Catalunya presenten una oferta ben diversa, encara que no completa, ja que encara hi ha molts parcs en procés de consolidació. Degut a aquest fet els únics serveis que trobem en tots els parcs són centres d'informació i opuscles-guia. Respecte

GRÀFIC 3

Centres d'informació	11
Centres d'interpretació	4
Opuscles-guia	11
Guies i llibres naturalístics	9
Museus	3
Escoles de la natura	5
Servei de guies	3
Itineraris senyalitzats	6
Miradors	3
Àrees d'acampada	4

a la resta de serveis que s'ofereixen, hi ha diferències ben notables entre uns parcs i altres. Al gràfic 3 podem fer-nos una idea del nivell i la quantitat de serveis dels parcs catalans.

Com es pot observar en aquesta relació, cal millorar la informació sobretot pel que fa als itineraris senyalitzats, el servei de guies i els miradors.

CAL CONSOLIDAR LA XARXA DE PARCS NATURALS A CATALUNYA I ESTABLIR UN SISTEMA DE PARCS COMARCALS I MUNICIPALS

Després del que s'ha explicat resta clar que cal consolidar i compensar l'oferta d'esbarjo dels parcs nacionals i naturals, ja que de tot el conjunt, els que es poden qualificar com a periurbans tenen unes bones prestacions en equipaments i una bona dotació pressupostària; en canvi, sobre la resta del país, cal consolidar els existents i crear-ne de nous, tal com s'indica a l'apartat anterior.

Consolidar, quan parlem de freqüentació, implica una millor dotació en pressupostos, personal, equipaments, millores en el sistema viari interior i en la seva senyalització. Un cop consolidats tots aquests aspectes es poden iniciar tasques de promoció del conjunt de parcs de Catalunya, i promoure un logotip del parc, editar butlletins o crear associacions d'Amics del Parc.

Ara bé, com que els parcs naturals no poden ser una simple acumulació d'àrees protegides, sinó que han de formar part d'un sistema o xarxa on cada espai tingui un paper específic, aquest sistema ha d'estar format per espais representatius dels principals ecosistemes del país, tal com aconsella l'Estratègia Mundial per a la Conservació de la Natura, o que protegeixin els sistemes naturals més fràgils o els que siguin únics. Cal per tant, primer de tot, realitzar un inventari sobre quins són els espais que cal protegir. Aquest objectiu és un dels que persegueix el PEIN, que ha

assenyalat 143 espais de Catalunya que cal protegir, tot indicant l'instrument jurídic i administratiu més adient per a cada cas, i ha realitzat també una diagnosi de les causes de degradació, reals o potencials, que pot patir cada espai. El PEIN abasta el 20% del territori català, que resta catalogat com d'especial interès natural.

D'altra banda, la Xarxa d'Espais Naturals Protegits que resulta del PEIN ha d'estar connectada amb un marc d'ordenació territorial global, o sigui, en el Pla Territorial de Catalunya que s'està redactant.

Seguidament s'intentarà argumentar l'existència de tres nivells jeràrquics, actuals i futurs, dels espais naturals protegits, des del punt de vista de la freqüentació. Aquests tres nivells es fan coincidir amb els que són els bàsics de l'administració del nostre país i també concorden amb les conclusions de la ponència *Ordenació Territorial i Medi Ambient*, dins del I Congrés d'Urbanisme i Territori de Catalunya, on es remarca «la necessitat que el planejament a escala regional, supramunicipal o municipal, reculli els espais que contenen les mostres més representatives o singulars de la diversitat biològica i garantir una continuïtat territorial entre aquests espais de més interès, mitjançant altres espais naturals o seminaturals».

1. El primer nivell el formarien els *parcs municipals*, entenen com a tals els parcs formats sobre la base d'espais naturals existents; per tant exclouem els jardins o parcs creats per l'home. Aquests parcs protegirien petites àrees d'interès paisatgístic i l'impulsor i gestor en seria l'Ajuntament amb el recolzament de les institucions superiors, mitjançant plans especials. Aquests parcs han d'estar preparats per rebre una intensa freqüentació; en conseqüència, han de comptar amb àrees d'aparcament, camins preparats senyalitzats i, si cal, tancats, amb indrets per jugar, picnic, etc.

Les àrees per fer dinars en família, que són una activitat molt típica a Catalunya quan arriba el bon temps, cal, segons J.I. Castelló (1989), que acompleixin uns mínims requisits:

- que els materials siguin resistents;
- que comptin amb els serveis següents: aparcament, taules i fogons, aigua potable, sanitaris i depuració de les aigües residuals, contenidors per a les deixalles, disponibilitat de llenya, àrees de joc, i vigilància i neteja diàries.

Un exemple d'aquest tipus de berenedor és el de la Font Negra, dins l'anomenat parc natural de l'Obaga de Queralt, que va ser inaugurat a mitjan 1981 i que té espais per aparcament, jocs per a la mainada, etc. I un exemple d'aquest tipus de parc, és el parc forestal de Mataró, situat als afores de la ciutat i que protegeix boscos mediterranis (alzinars i pinedes de pi blanc i pi pinyoner) amenaçats per les properes urbanitzacions, i que ha estat preparat per tal que els ciutadans de Mataró puguin passejar

tot respectant la natura, per jugar... També existeixen àrees de lleure per als petits i d'altres serveis que configuren un espai ben preparat.

2. Els *parcs comarcals* serien espais naturals d'àmbit mitjà o reduït, per tant podrien formar-ne part els paratges naturals d'interès nacional establerts per la Llei 12/1985, o altres àrees sorgides de plans especials, com la del castell de Montesquiú. Les institucions més adients per promoure i gestionar aquests parcs serien els Consells Comarcals, ja que segons la Llei 6/1987 d'Organització Comarcal, la comarca pot exercir competències, entre d'altres, sobre l'ordenació del territori, l'urbanisme i la salubritat pública i el medi. També podrien ser promocionats i gestionats per la iniciativa privada, com l'anomenat Espai Natural de Sant Miquel del Fai (Vallès Oriental), que disposa de parc infantil, àrea de picnic, restaurant...

L'objectiu d'aquests parcs seria la conservació d'espais naturals d'interès paisatgístic, geològic, etc., i l'esbarjo apareixeria com un segon objectiu, juntament amb el manteniment de les activitats tradicionals. Per poder acomplir el que s'ha plantejat, caldria que aquests parcs tinguessin àrees preparades per rebre una freqüentació intensa, amb tots els equipaments necessaris mencionats en l'apartat anterior. Un bona xarxa de parcs comarcals aconseguiria reduir la pressió turística sobre els parcs nacionals i naturals, sobretot pel que fa al lleure passiu, que simplement desitja trobar un espai natural per esbargir-se.

3. El tercer nivell abasta tant els *parcs nacionals* com els *parcs naturals*, ja que encara que legalment tenen objectius força diferents, des del punt de vista de la freqüentació es troben en un mateix nivell. També inclou els parcs que han estat creats per mitjà de plans especials, encara que no hagin estat reclassificats com a parcs naturals.

L'objectiu prioritari d'aquests espais és la conservació del medi natural, però els parcs naturals també volen potenciar el creixement sostenible de les poblacions locals i tots contempen la freqüentació com una activitat necessària i complementària. Ara bé, el millor seria que aquests parcs rebessin, sobretot, l'anomenat lleure actiu, ja que és el que està més interessat en l'educació ambiental.

El problema actual, tal com ja dèiem en la primera part del treball, és que a Catalunya existeixen tres administracions que actuen sobre espais naturals i que no tenen la mateixa concepció sobre com ha de ser un parc natural.

Pel que fa a la Diputació de Barcelona, des de fa anys treballa per crear l'anomenat cinturó verd al voltant de l'àrea metropolitana de Barcelona, o sigui, una xarxa d'espais naturals protegits sobre la línia dels 30 als 50 km al voltant de la ciutat. Segons el Servei de Parcs, els objectius que cal assolir són els següents:

- Constituir àrees on la gestió del territori sigui modèlica, tot mantenint un equilibri entre les activitats humanes i els recursos naturals.
- Donar suport al desenvolupament de les poblacions locals.
- Crear espais que ofereixin un marc per a l'educació ambiental, el lleure i la recerca.

Els espais que formen aquest cinturó verd són: el parc natural del Montseny i el de Sant Llorenç de Munt, els parcs del Garraf i del Corredor-Montnegre, i en el futur es crearà, en el termini de dos anys, el parc de la serra de Marina, que anirà des de l'aiguabarreig del Besòs fins a la riera d'Argentona, i que tancarà l'anella verda metropolitana. També s'hi pot afegir el parc de Collserola, depenent de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

D'altra banda, trobem la resta de parcs nacionals i naturals que depenen de la Generalitat i que presenten com a objectius:

- La protecció dels recursos naturals.
- El foment de la investigació.
- El foment de les activitats pedagògiques.
- El turisme verd.
- El foment de les activitats tradicionals.
- L'arrelament de la població afectada.

BIBLIOGRAFIA

- ARISO, A., BELTRAN, T., FRANQUESA, T. et al. (1990), *Parc de Collserola. Pla especial d'Ordenació i de Protecció del medi natural. Realitzacions 1983-1989*, Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.
- BOADA, M. (1983), «Deu anys d'educació ambiental», *Perspectiva Escolar*.
- (1990), «El massís del Montseny, una preservació mal entesa», *Revista de Girona*, 159, Girona.
- BOU, J. (1988), «El massís del Pedraforca recupera el seu paisatge original», *Espais*, 13, Barcelona, Departament de Política Territorial de la Generalitat de Catalunya.
- (1990), «Reflexions a l'entorn de la conservació dels sistemes naturals a Catalunya», *Medi Ambient*, Generalitat de Catalunya.
- CALS, J. (1989), «Els usos turístics i recreatius dels parcs naturals. Una anàlisi de l'experiència a Europa», dins *Àrees d'esplai en sòl no urbanitzable*, Diputació de Barcelona.
- CALS, J., BARBA, R., NOGUÉ, J. et al. (1989), *El paisaje en la oferta turística y recreativa. Estrategia y propuestas de actuación para la protección y revalorización de los paisajes españoles*, 5 vols. (inèdit), Departament d'Economia Aplicada, Universitat Autònoma de Barcelona.
- CALS, J. i RIERA, P. (1988), *La protección de los espacios naturales y su aportación a la oferta turística y recreativa*, vol. I, El Reino Unido; vol. II, Francia, Italia y República Federal Alemana, y vol. III, España (inèdit), Departament d'Economia Aplicada, Universitat Autònoma de Barcelona.

- CALS, J. i RIERA, P. (1989), «La protección de los espacios naturales y su aportación a la oferta turística recreativa. Documento de síntesis», *Estudios turísticos*, 103, Ministerio de Transportes, Turismo y Comunicaciones.
- CALLIZO, J. (1991), *Aproximación a la geografía del turismo*, Madrid, Ed. Síntesis.
- CAMARASSA, J. M. (1983), «La freqüentació dels espais naturals», *Muntanya*, Barcelona.
- CARCELLER, X. (1986), «Planificació dels parcs naturals a Catalunya», *Jornades Tècniques sobre Turisme i Medi Ambient*, Sant Feliu de Guíxols.
- (1986), «Els parcs naturals com a factor de promoció socio-econòmica», *Revista econòmica de Banca Catalana*, 79, Barcelona.
- (1991), *L'ordenació urbanística i els parcs naturals*, 2 vols., (inèdit), tesi doctoral, Escola d'Arquitectura, Universitat Politècnica de Catalunya.
- CASTELLÓ, J.I. (1986), «Les activitats de lleure als parcs naturals», *Jornades Tècniques sobre Turisme i Medi Ambient*, Sant Feliu de Guíxols.
- (1989), «Àrees d'esplai: tipologia i problemàtica», dins *Àrees d'esplai en sòl no urbanitzable*, Diputació de Barcelona.
- DD.AA. (1989), «Aigüestortes. El parc oblidat», *Depana*, 6, Barcelona.
- DD.AA. (1986), *El medi humà en el parc dels Aiguamolls de l'Empordà* (inèdit), Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà.
- DD.AA. (1986), «La hora de los parques naturales», *Información ambiental*, 9, Madrid.
- DD.AA. (1989), *Estudio piloto sobre la afluencia de visitantes en el Montseny* (inèdit), Unitat d'Estadística Aplicada de la Universitat Politècnica de Catalunya.
- DD.AA. (1989), «Diagnosi sobre l'estat de la natura a Catalunya», *Depana*, 5, Barcelona.
- DD.AA. (1990), *Pla d'Espais d'Interès Natural* (inèdit), Barcelona, Departament de Política territorial i Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.
- DD.AA. (1990), *Conclusiones del Congrés d'Urbanisme i Territori de Catalunya*, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya.
- ESPAÑA, A. (1989), «L'educació ambiental als parcs naturals. El cas del parc natural del Delta de l'Ebre», *Butlletí del Parc Natural Delta de l'Ebre*, 4, Deltebre.
- ESPINACH, R. (1987), «Activitats de lleure als espais forestals i rurals», *Arrel*, desembre, Diputació de Barcelona.
- ESPINEL, R. (1990), «Formación para el aprovechamiento, conservación y gestión de los espacios turísticos naturales», *Estudios Turísticos*, 106, Madrid, Ministerio de Transportes, Turismo y Comunicaciones.
- FOLCH, R. et al. (1979), *El patrimonio natural de la comarca de Barcelona. Medidas necesarias para su protección y conservación*. Corporación Metropolitana de Barcelona.
- (1988), *Natura, ús o abús? Llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans*, 2ª edició, Barcelona, Barcino.
- FOLCH, R. (1990), «A propòsit del Pla d'Espais d'Interès Natural», *Revista de Catalunya*, 46, Curial.
- (1991), «Medi ambient: la nació i els continguts», *Debat Nacionalista*, 14, Barcelona.
- FRANQUESA, T. i MASCARÓ, J. (1989), «L'experiència al parc de Collserola», dins *Àrees d'esplai en sòl no urbanitzable*, Diputació de Barcelona.
- FRANQUESA, T. (1990), «La gestió d'un patrimoni fràgil i valuós», *Barcelona, Metròpolis Mediterrània*, Ajuntament de Barcelona.
- GANYET, J. et al. (1982), *Les comunitats rurals i la gestió dels parcs naturals*, Diputació de Barcelona.
- GOYTISOLO, J. (1991), *Passejant pels parcs de la província de Barcelona*, Diputació de Barcelona.
- JACOBS, J. (1974), *Diversidad, estabilización y madurez en ecosistemas influidos por las actividades humanas. Conceptos unificadoras en ecología*, Barcelona, Blume.

- LLORENS, V. i RODRÍGUEZ, J. (1991), *Els espais naturals protegits a Espanya. Legislació i inventari*, València, Edicions Alfons el Magnànim.
- MALLARACH, J. M. (1981), «Les terres volcàniques de la Garrotxa. Un valuós paisatge», *Serra d'Or*, 260, Edicions de l'Abadia de Montserrat.
- MÍNO, A. (1986), *Guia del parc natural del Garraf*, Diputació de Barcelona.
- NUET, J. i PANAREDA, J. M. (1984), «Un crit d'alerta. La vall de Santa Fe del Montseny», *Serra d'Or*, 297, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1985), «Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Parc Natural?», *Serra d'Or*, 307, abril 1985, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- PALUZIE, L. (1975), «Legislació sobre la protecció dels espais naturals», *Muntanya*, 682, Barcelona.
- (1978), «El dret i els espais naturals protegibles», *Revista Jurídica de Catalunya*, 4, Barcelona.
- (1981), «La conservació de la natura a Catalunya: l'exemple del Montseny», *Ciència*, 9, Barcelona.
- (1990), *Los espacios naturales protegibles, su conservación, regulación legal e incidencia en la ordenación del territorio*, Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya.
- RICHEZ, G. (1987), «Le tourisme dans les Parcs Nationaux», *Problems of Tourism*, 1, Varsòvia.
- (1987), «Parcs nationaux et tourisme en Europe», *Revue de Tourisme*, 1.
- RODRÍGUEZ, P. (1987), «Desenvolupament i protecció del medi al mediterrani», *Arrel*, desembre, Diputació de Barcelona.
- SARGATAL, J. (1990), «Els aiguamolls de l'Empordà abans i després de la protecció», *Depana*, 8, Barcelona.
- SODUPE, M. et al. (1985), *Proposta d'Ordenació i Gestió del Parc de Collserola*, Corporació Metropolitana de Barcelona.
- (1990), *Parc de Collserola. Pla Especial d'Ordenació i de Protecció del Medi Natural. Realitzacions 1983-89*, Barcelona, Patronat Metropolità, Parc de Collserola.
- TERRADES, J. (1986), «La transcendència del fenomen turístic en l'estructura ecològica del territori», *Jornades Tècniques sobre Turisme i Medi Ambient*, Sant Feliu de Guíxols.
- VILANOVA, S. (1990), *L'onada ecològica*, Barcelona, Edicions 62.